

Herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

5 november 2004 / rapportnummer 1441-83

commissie voor de milieueffectrapportage

College van Gedeputeerde Staten
van de provincie Drenthe
Postbus 122
3400 AC ASSEN

uw kenmerk
24/6.21/2004004724 en
35/MB/A6/2004007176

uw brief
8 juni 2004 en 30 augustus
2004

ons kenmerk
1441-80/Bb/hb

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Herontwikkeling olieveld Schoonebeek

doorkiesnummer
(030) 234 76 03

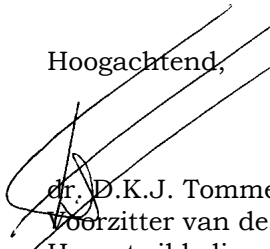
Utrecht,
5 november 2004

Geacht College,

Met bovengenoemde brieven stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. D.K.J. Tommel
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Herontwikkeling van het olieveld
Schoonebeek

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over de Herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek,

uitgebracht aan het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe (coördinerend bevoegd gezag) door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

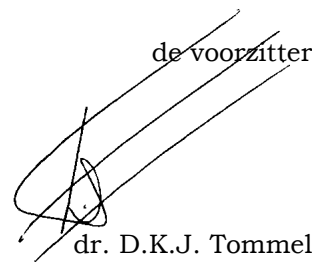
Herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek

de secretaris

Handwritten signature of H.G. de Brabander in black ink.

ir. H.G. de Brabander

de voorzitter

Handwritten signature of dr. D.K.J. Tommel in black ink, consisting of several overlapping loops.

dr. D.K.J. Tommel

Utrecht, 5 november 2004

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING	2
3.1 Beleidskader	2
3.2 Te nemen besluiten	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	4
4.1 Algemeen	4
4.2 Voorgenomen activiteit, alternatieven en varianten.....	4
4.2.1 Oliewinning.....	5
4.2.2 Warmte/Kracht-centrale, centrale oliebehandelingsinstallatie, wateraanvoer	6
4.2.3 Afvoer van olie.....	6
4.2.4 Waterinjectie	7
4.3 Referentie en nulalternatief	8
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief	8
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	9
5.1 Bodem en water	10
5.2 Landschap, archeologie, cultuurhistorie en geomorfologie	10
5.3 Natuur.....	11
5.4 Woon- en leefmilieu.....	11
6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER.....	12

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 8 juni 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
- 1a. Brief van het bevoegd gezag d.d. 30 augustus 2004 waarin de Commissie opnieuw in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 107 d.d. 9 juni 2004
- 2a. Kennisgeving in Staatscourant nr. 167 d.d. 1 september 2004
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
- 5a. Gebiedsbescherming
- 5b. Soortbescherming

1. INLEIDING

De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM) is van plan het olieveld Schoonebeek opnieuw in gebruik te nemen. Oliewinning uit dit veld is in 1996 stopgezet, omdat deze met de toenmalige technieken en infrastructuur niet langer economisch verantwoord geacht werd. De NAM denkt nu dat met nieuwe technieken herontwikkeling van het veld haalbaar kan zijn. Het voornemen van de NAM omvat de productie en injectie van stoom, het winnen en behandelen van de olie, het transporteren van de olie naar de raffinaderij in Lingen (Duitsland) en het injecteren van het vrijkomende water in uit productie genomen aardgasvelden in Drenthe en/of Overijssel.

Voor de herontwikkeling zijn onderstaande besluiten nodig waarvoor milieueffectrapportage (m.e.r.) verplicht is:

- Wm-vergunningen voor de winning van de olie (bevoegd gezag is de Minister van Economische Zaken);
- Wm-vergunning voor de Warmte/Kracht-centrale (WKC) (bevoegd gezag is het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe);
- Wm-vergunning voor de waterinjectie en ontheffing van het Lozingenbesluit (bevoegd gezag is/zijn het/de College(s) van Gedeputeerde Staten van Drenthe en/of Overijssel).

Ook kunnen voor sommige beoogde activiteiten m.e.r.-beoordelingsplichtige besluiten nodig zijn¹.

Bij brief van 8 juni 2004 is de Commissie voor de milieueffectrapportage door Gedeputeerde Staten van Drenthe (coördinerend bevoegd gezag) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport (MER)². De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 9 juni 2004. In de Staatscourant van 1 september 2004 is kennisgegeven van een aanvulling op de startnotitie³. Bij brief van 30 augustus 2004 hebben Gedeputeerde Staten de Commissie in de gelegenheid gesteld om deze aanvulling in haar richtlijnenadvies advies te betrekken². In het vervolg van dit advies worden startnotitie en aanvulling tezamen aangeduid met 'startnotitie'.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De startnotitie bevat reeds veel informatie over het voornemen en geeft voor veel onderdelen aan wat in het MER aan de orde zal komen. Dit advies voor richtlijnen is daarom geschreven als aanvulling op de startnotitie. Dat wil zeggen dat dit advies zich vooral richt op die onderwerpen die in de startnotitie niet of onvoldoende zijn uitgewerkt of een andere aanpak behoeven dan in

---

¹ In inspraakreacties 7 (T.S.Th. de Boer en B.R. Boetje) en 15 (I.M. Hidding en B.H.I. de Weijer) vraagt men zich af of de pijpleidingen voor olietransport onder de m.e.r.-beoordelingsplicht kunnen vallen.

² Opgenomen in bijlage 1.

³ Zie bijlage 2 voor beide kennisgevingen. De oorspronkelijke startnotitie voorziet gaat uit van waterinjectie in (voormalige) gasvelden in Drenthe. De aanvulling op de startnotitie, bestaande uit bijlagen 3A en 5, breidt dit uit tot enkele locaties in Overijssel.

⁴ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

de startnotitie voorgesteld. **Voor alle niet in dit advies genoemde onderwerpen kan de in de startnotitie voorgestelde aanpak richtlijn voor het MER zijn.**

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁵ die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieumomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Het MER moet de **landschappelijke en ecologische effecten** voldoende in beeld brengen en duidelijk maken hoe negatieve gevolgen voorkomen of beperkt kunnen worden;
- Het MER dient de **waterinjectie** zodanig uitgebreid te behandelen (samenstelling te injecteren water, milieugevolgen van injectie, alternatieven voor injectie en milieugevolgen daarvan) dat de in het kader van het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP) benodigde uitwerking mogelijk is;
- Het MER dient duidelijk te maken welke gevolgen er voor de **waterkwaliteit en -kwantiteit** in Zuidoost-Drenthe zijn, met name door het wegvallen van een deel van de effluentlozingen van de RWZI Nieuw-Amsterdam;
- Het MER dient voldoende aandacht te besteden aan de gevolgen van **calamiteiten**, zowel van de installaties als van de infrastructuren, voor mens en natuur.

Voor de overdracht van informatie in het MER aan besluitvormers, insprekers en anderen is een goede **samenvatting** essentieel. De samenvatting moet zelfstandig leesbaar zijn voor een brede doelgroep en dient een goede afspiegeling te zijn van de inhoud van het MER.

3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Beleidskader

Vermeld in het MER welke consequenties elk van de in de startnotitie genoemde onderdelen van het relevante beleidskader heeft voor het voornemen, zoals ruimtelijke beperkingen of grenswaarden voor emissies. Geef ook aan welke consequenties er zijn voor het ontwikkelen van alternatieven en varianten⁶. Ga tevens in op de EU IPPC-richtlijn en bijbehorende BREF's.⁷ Het ont-

---

⁵ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

⁶ In paragraaf 4.2.4 van dit advies maakt de Commissie voor de waterinjectie opmerkingen over het beleidskader en de alternatiefontwikkeling.

⁷ Best available technology reference documents. Binnenkort zal het ALARA-principe in de Wet milieubeheer vervangen worden door de IPPC.

werp van de installaties en de milieuvorzieningen dient getoetst te worden aan van toepassing zijnde BREF's (*best available technology reference documents*), die voortvloeien uit de IPPC-richtlijn van de EU. Op deze wijze wordt inzicht verkregen in hoeverre het geheel voldoet aan de in de EU vastgestelde stand der techniek⁸.

Gebiedsbescherming

Uit de startnotitie kan worden opgemaakt dat één van de te bestuderen tracés voor de olietransportleiding naar Lingen langs het Bargerveen loopt. Het Bargerveen is aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Delen van beoogde tracés voor de waterafvoer en sommige beoogde waterinjectielocaties bevinden zich eveneens in of in de nabijheid van enkele Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden, te weten Engbertsdijksvenen; Springendal en Dal van de Mosbeek; Achter de Voort, Agerbroek en Voltherbroek; Lemselermaten; Landgoederen Oldenzaal.⁹

Geef in het MER op een duidelijke kaart de grenzen van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, de beoogde leidingtracés en de beoogde injectielocaties. Vermeld op grond van welke natuurlijke habitats of welke beschermde soort(en) de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden zich hebben gekwalificeerd. Indien er – ten gevolge van het voornemen afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie) – sprake kan zijn van significante gevolgen voor deze habitats en/of soorten, dan dient door het bevoegd gezag een passende beoordeling uitgevoerd te worden. Uit het MER dient daarom te blijken of er sprake kan zijn van significante gevolgen. Wanneer dit het geval is dient het MER de voor de passende beoordeling relevante milieu-informatie te bevatten. **Zie verder bijlage 5A.**

Geef ook van de andere delen van het studiegebied¹⁰, zoals het Oosteindsche Veer en de Katshaarschans, aan welke status deze in het natuurbeleid hebben. Geef de ligging van de ecologische hoofdstructuur in het plan- en studiegebied en de provinciale uitwerking daarvan. Geef ook aan welke status natuurgebieden in het Duitse deel van de te onderzoeken oliepijpleidingstrajecten hebben¹¹ en welke onderzoeksverplichtingen daaruit volgen.

3.2 Te nemen besluiten

Het MER dient aan te geven voor welke besluiten het MER opgesteld wordt. Tevens dient te worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad deze besluiten genomen zullen worden en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Ook moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren. Besteed hierbij aandacht aan de benodigde besluitvorming in Duitsland, en geef aan welke functie het MER daarvoor heeft.

---

⁸ Zie ook paragraaf 4.4 van dit advies.

⁹ Sommige van deze gebieden worden door de bestaande NAM-infrastructuur gekruist of op korte afstand gepasseerd, bij andere gebieden ligt de NAM-infrastructuur op een afstand van enkele tientallen tot 1500 m.

¹⁰ Zowel de potentiële locaties voor installaties als de directe omgeving van de mogelijke tracés voor infrastructuur.

¹¹ In reactie 8 wijst de Bezirksregierung Weser-Ems op *Naturschutzgebiete, FFH-Gebiete, Biotop von Landesweiter Bedeutung* en *Avifaunistische wertvolle Bereiche*, die worden geraakt of doorsneden door tracévarianten van de oliepijpleiding. In reactie 9 (Landkreis Grafschaft Bentheim) wordt gewezen op het *Landschaftsrahmenplan des Landkreises Grafschaft Bentheim*.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Baseer de beschrijving op onderstaande deelactiviteiten:

1. oliewinning (inclusief stoomaanvoer en afvoer olie/watermengsel);
2. stoomgeneratie (inclusief wateraanvoer) en bewerking olie/watermengsel¹²;
3. waterinjectie (inclusief waterafvoer);
4. afvoer van olie.

Ga bij deze deelactiviteiten waar nodig in op de verwijderingsstructuur van de vrijkomende afvalstoffen.

De voorgenomen activiteit en de gevolgen voor het milieu moeten worden beschreven voor de volgende situaties:

- aanleg infrastructuur, bouw van de installaties, boren van de putten;
- productie en onderhoud.

Daarnaast dient het MER weer te geven in hoeverre bij het ontwerp reeds rekening gehouden wordt met het op de lange termijn verwijderen van de installaties (ontmantelingsfase).

Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen kunnen worden getroffen op het gebied van geluid, emissies naar de lucht, grond- en oppervlaktewater, landschappelijke inpassing, ecologie, cultuurhistorie en calamiteiten.

Fasering

Beschrijf de fasering van de projectimplementatie. Ga in op eventuele anticipatie op toekomstige exploitatie van het MWDA-deel van het olieveld.

4.2 Voorgenomen activiteit, alternatieven en varianten

In de onderstaande paragrafen wordt per onderdeel van de voorgenomen activiteit – indien van toepassing – ingegaan op de beschrijving van de activiteit in het MER en ontwikkeling van alternatieven c.q varianten (inclusief locatie-alternatieven). De Commissie borduurt hierbij voort op de startnotitie.

---

¹² In de startnotitie is de behandeling van het olie/watermengsel bij oliewinning ingedeeld. Omdat het voornemen is stoominjectie en behandeling olie/watermengsel bij elkaar te situeren, geeft de Commissie in verband met de locatiekeuze de voorkeur aan bovenstaande indeling.

4.2.1

Oliewinning

Bepaling zoekgebied

De startnotitie (pagina 20) geeft de criteria die zijn gebruikt voor het bepalen van het zoekgebied. Leg in het MER uit hoe toepassing van deze criteria leiden tot het zoekgebied voor de gecombineerde stoominjectie- en winningslocaties van bijlage 1 van de startnotitie.

Inrichting gecombineerde stoominjectie- en winningslocaties

De startnotitie (pagina 20) geeft de criteria waaraan de winningslocaties moeten voldoen. Maak in het MER onderscheid tussen uitsluitende criteria (“waar kan het echt niet”) en sturende criteria (“welke locaties bij voorkeur”). Definieer in het zoekgebied aan de hand van deze criteria de potentiële stoominjectie- en winningslocaties.

Beschrijf voor deze potentiële winningslocaties de standaardinrichting. Deze omvat:

- de bovengrondse technische voorzieningen;
- de additionele verkeersinfrastructuur;
- de wijze van landschappelijke inpassing van de locatie.

Ontwikkel varianten voor de inrichting van de potentiële winningslocaties.

Hiertoe behoren in ieder geval:

- het (geheel of gedeeltelijk) verdiept aanleggen van de Rotaflex-pompen;
- verbeterde landschappelijke inpassing door het aanbrengen van begroeiing, en keuzes in het uiterlijk van de Rotaflex-pompen (kleur, materiaal).

Geef aan via welk tracés de potentiële winningslocaties verbonden worden met de Warmte/Kracht-centrale (WKC) en de centrale oliebehandelingsinstallatie (OBI). De startnotitie geeft aan dat er voor de pijpleidingen tussen de winningslocaties en de WKC en de OBI vier varianten denkbaar zijn. Vergelijk in het MER deze varianten op de aangegeven criteria – waar nodig per potentiële winningslocatie; verwijst dan naar de specifieke omstandigheden, die samenhangen met het bij de locatie behorende tracé.

Bepaling combinatie van winningslocaties

Stel op basis van de doelstelling van het voornemen¹³ – uitgewerkt in toetsbare criteria – een optimale combinatie van winningslocaties vast en geef hun inrichting. Dit is het basisalternatief. Ontwikkel alternatieven hiervoor door aan de hand van de effectbeschrijving van het basisalternatief na te gaan of er één of meer combinaties van winningslocaties denkbaar zijn, die vanuit milieuoogpunt een verbetering zijn ten opzichte van het basisalternatief. Dit kan gebeuren door één of meerdere winningslocaties in te wisselen voor andere, of door één of meerdere boorlocaties niet te gebruiken¹⁴. Ook kunnen voor sommige locaties additionele inrichtingsmaatregelen worden voorzien. De effecten van deze alternatieven behoeven alleen te worden weergegeven voor zover zij anders zijn dan de effecten van het basisalternatief.

---

¹³ Zie pagina 9 van de startnotitie.

¹⁴ Wellicht is het hierbij nuttig de selectie van winningslocaties in het basisalternatief onder te verdelen in noodzakelijke locaties (kern van het voornemen) en niet-noodzakelijke locaties. Voor de laatste groep winningslocaties is inwisselen of niet gebruiken een keuzemogelijkheid, de eerste groep winningslocaties vormt de basis van het voornemen, noodzakelijk voor het bereiken van de doelstelling. Voor deze locaties kunnen wel mitigerende maatregelen aan de orde zijn. In inspraakreactie 2 pleit de Milieufederatie Drenthe ervoor in het MER aandacht te besteden aan eventuele mogelijkheden om het aantal boorlocaties verregaand te beperken.

4.2.2 Warmte/Kracht-centrale, centrale oliebehandelingsinstallatie, wateraanvoer

Beschrijving WKC en OBI

Beschrijf het complex van de Warmte/Kracht-centrale (WKC) en de centrale oliebehandelingsinstallatie (OBI), met in ieder geval aandacht voor onderstaande punten:

- de procescondities van de installaties;
- de energie- en massabalans van beide installaties; beschrijf ook de voorgenomen uitwisseling van water- en energiestromen tussen de WKC en de OBI en ga in op de hoeveelheid en samenstelling van het in de WKC te stoken gas dat afkomstig is van de OBI;
- het energetisch rendement van de WKC; beschrijf hoe dit ook bij lagere stoomvragen gehaald kan worden;
- de samenstelling van olie/watermengsel over de exploitatieperiode, met name vluchtige organische stoffen zoals aromaten (BTX) en zwavelverbindingen (H₂S en mercaptanen) en zware metalen;
- de maatregelen die getroffen worden om gasvormige emissies vanuit het complex te voorkomen;
- geef aan of en in welke gevallen vanuit de centrale behandelingsinstallatie afgefakkeld moet worden¹⁵;
- de benodigde extra infrastructuur voor de aanvoer van aardgas en de afvoer van de geproduceerde elektriciteit.

Locatievarianten WKC en OBI

De startnotitie geeft aan dat de NAM voor de locatie van de WKC en de OBI in de eerste plaats denkt aan een locatie aan de Kanaalweg. Als locatiealternatief wordt de locatie SCH313 genoemd. De Commissie is van mening dat hiermee niet alle in aanmerking komende locatiealternatieven genoemd zijn¹⁶. De Commissie adviseert om in het MER in ieder geval ook de volgende locaties gelijkwaardig uit te werken:

- een locatie direct aansluitend op het westelijk deel van het bedrijventerrein Vierslagen; hiermee wordt verspreiding van industriële activiteiten tegengegaan.
- de locatie van het voormalige kantoor van de NAM in Schoonebeek (hoek Kanaalweg/Beekweg); ten opzichte van de voorkeurslocatie van de NAM biedt zullen installaties op deze locatie de openheid van het landschap minder aantasten.

Wateraanvoer en -behandeling

De startnotitie geeft aan dat voor de waterbehandelingsinstallatie twee locaties onderzocht zullen worden, bij de RWZI Nieuw-Amsterdam en bij de WKC. Geef in het MER de (milieu)argumenten voor beide locaties.

4.2.3 Afvoer van olie

Beschrijf in het MER op welke wijze de temperatuur in de pijpleiding boven het stollingspunt van de olie gehouden zal worden. Beschrijf uitvoeringsvarianten van de pijpleiding¹⁷.

¹⁵ Bijvoorbeeld in het geval van onderhoud of uitval van de bijstookbranders van de WKC.

¹⁶ De gemeente Emmen (reactie 10) noemt SCH313 niet reëel vanwege aanwezige cultuurhistorische en natuurwaarden en noemt het voormalige NAM-terrein hoek Kanaalweg/Beekweg als alternatief. De Milieufederatie Drenthe (reactie 2) pleit ervoor benodigde bebouwing aan te sluiten aan andere industriële bebouwing.

¹⁷ Bijvoorbeeld dezelfde als die onderzocht worden voor de infrastructuur voor de winningslocaties: bovengronds, ondergronds, in goten, in sloten.

4.2.4

Waterinjectie

Alternatieven voor waterinjectie

Waterinjectie bij delfstofwinning heeft de afgelopen jaren plaatsgevonden op basis van het MER Waterinjectie Zuidoost Drenthe. Voor de huidige voorgenomen waterinjectie voldoet het MER Waterinjectie Zuidoost Drenthe niet meer omdat de in dit MER beschreven waterstromen en injectiereservoirs niet geheel dezelfde zijn. Bovendien gaat het MER Waterinjectie Zuidoost Drenthe (uit 1991) nog niet in op de voorwaarden die het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP; 3 maart 2003 in werking getreden) stelt.

Volgens het LAP is er geen bezwaar tegen het ter plekke terug in de bodem brengen van formatiewater/productiewater, ook niet als dit formatiewater/productiewater onvermijdelijk enige menging met schoon water heeft ondergaan. Het in de diepe ondergrond terugbrengen van mijnbouwhulpstoffen dient echter volgens het LAP zoveel als mogelijk te worden vermeden en/of beperkt. Daarom mag alleen formatiewater/productiewater waaruit zoveel als redelijkerwijs mogelijk is (ALARA) mijnbouwhulpstoffen zijn verwijderd, in de diepe ondergrond worden teruggevoerd. Hiervan kan worden afgeweken als de vergunningaanvrager door onderzoek (zoals MER, LCA) aantoonde dat het terugvoeren milieuhygiënisch de voorkeur heeft, dan wel dat de kosten van alternatieven voor terugvoeren niet in verhouding staan tot de milieuhygiënische voordelen van die alternatieven¹⁸.

Geef in het MER de samenstelling van het vrijkomende productiewater. Geef in het licht van het bovenstaande in het MER alternatieven voor de voorgenomen injectie van het vrijkomende water in de diepe ondergrond:

- een alternatief waarbij de hoeveelheid te injecteren mijnbouwhulpstoffen, olie en eventuele andere verontreinigingen zoveel mogelijk wordt beperkt¹⁹;
- een alternatief waarbij injectie geheel wordt vermeden.

Geef voor deze alternatieven een overzicht van het te verwachten chemicaliëngebruik en de vrijkomende afvalstromen. Geef aan hoe deze afvalstromen verwerkt kunnen worden. De effectbeschrijving dient zodanig te zijn dat de in het kader van het LAP benodigde vergelijking mogelijk is.

Het LAP biedt geen procedure voor de afweging van milieueffecten ten gevolge van injectie van productiewater in de diepe ondergrond. Op het ogenblik wordt op initiatief van NAM, de ministeries van EZ en VROM en de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel een methodiek met afwegingskader²⁰ ontwikkeld. Gebruik van dit afwegingskader zal naar mening van de Commissie bruikbare informatie voor de besluitvorming opleveren, gestructureerd naar kosten, gevolgen voor het bovengronds milieu²¹, operationele risico's²² en langetermijnrisico's²³. Voor de afweging gaat het kader uit van drie mogelijkheden voor de weging, te weten op basis van zwaartepunten in het beleid, op basis van via brede maatschappelijke consultatie vastgestelde weefactoren of

¹⁸ Zie LAP, deel 1 beleidskader, pagina 207-208.

¹⁹ De Milieufederatie Drenthe (inspraakreactie 2) pleit ervoor verbeterde dan wel nieuwe reinigingstechnieken herkenbaar in de afweging te betrekken.

²⁰ Methodiek en afwegingskader injectie in diepe ondergrond van afvalwaterstromen olie- en gaswinning.

²¹ Door middel van LCA, waarbij voor de invulling van de milieuthema's wordt aangesloten bij de invulling die in het LAP gebruikt is.

²² Hieronder vallen dan milieurisico's, veiligheid (intern en extern) en risico's van ondergrondse effecten die tijdens operatie al kunnen optreden.

²³ Te behandelen risico's zijn onder andere milieueffecten van lekkende reservoirs (ondergronds en bovengronds) en bodembeweging (ondergronds).

op basis van kwantitatieve onderlinge weging en normen, maar geeft geen voorkeur. De Commissie adviseert de provincie in de richtlijnen voor het MER vast te leggen welke van deze drie wegingsopties moet worden toegepast. De Commissie vindt dat de derde optie (kwantitatieve onderlinge weging en normen) vanuit milieuoogpunt de meest objectieve weging oplevert en is daarom van mening dat het MER *in ieder geval* deze weging moet weergeven.

Tracévarianten, keuze waterinjectiereservoir(s)

Bepaal aan de hand van de in de startnotitie genoemde selectiecriteria voor de keuze voor het (de) waterinjectiereservoir(s)²⁴ een basisalternatief, inclusief het benodigde tracé voor het watertransport.

Ga aan de hand van de effectbeschrijving van dit basisalternatief na of er alternatieven zijn die een verbetering kunnen inhouden ten opzichte van dit basisalternatief. Beschrijf deze alternatieven en geef de verschillen met de effecten van het basisalternatief.

Geef in ieder geval een zodanige selectie van waterinjectiereservoir(s)/aantal injectieputten, dat gedurende de gehele exploitatieperiode de injectiedruk de gesteente-bezwijkdruk (*formation breakdown pressure*) niet overstijgt, teneinde ongecontroleerde scheurvorming in de gesteenteformaties te voorkomen.

Beschrijving

Beschrijf de installaties waarmee het water geïnjecteerd wordt. Geef aan onder welke druk het water geïnjecteerd zal worden en of de gesteente-bezwijkdruk (*formation breakdown pressure*) al dan niet overschreden zal worden.

4.3 Referentie en nulalternatief

Naar de mening van de Commissie is er geen reëel nulalternatief dat de doelen van het voornemen haalt. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen als referentie bij de vergelijking van alternatieven.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Locaties en tracés

Neem als basis voor het mma van de reeds ontwikkelde locatiealternatieven/varianten – voor de oliewinningslocaties, de WKC en de OBI, de waterbehandelingsinstallatie en de waterinjectie inclusief de bijhorende infrastructuur – de combinatie alternatieven/varianten die vanuit milieuoogpunt het beste scoort. Geef de argumenten voor deze keuze, bijvoorbeeld door aan te geven welke milieueffecten als leidend worden beschouwd.

Mitigatie

Ga na of er bij bovenstaande basis voor het mma verbetermogelijkheden zijn, met in ieder geval aandacht voor:

- optimale landschappelijke inpassing van de winningslocaties en infrastructuur;
- vermindering geluid- en zichthinder van de Rotaflexen;

---

²⁴ Startnotitie pagina 25 en bijlage 5 (aanvulling op de startnotitie).

- het verder beperken van de negatieve gevolgen voor ecologie;
- thermische incinerator in plaats van een torenfakkel voor de OBI, dan wel een ontwerp zonder de noodzaak van een fakkel;
- energieoptimalisatie, waaronder ook restwarmtebenutting van de WKC;
- maximale vermindering van de uitstoot van stikstofoxiden door toepassing van de best bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu (brandertechnologie + de-NO_x);
- maatregelen die in de van toepassing zijnde IPPC-BREF's worden aangeduid als *best available technology (BAT)*.

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU**

Studiegebied

Het studiegebied is het gebied waar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat naast de locaties van de installaties en hun omgeving ook de mogelijke leidingtracés en de omgeving daarvan. Delen van het studiegebied zullen in Duitsland liggen, doordat de effecten van activiteiten op Nederlands grondgebied grensoverschrijdend kunnen zijn, én doordat de activiteiten in Duitsland plaatsvinden (olietransport).

Geef in het MER een goede beschrijving van de locaties en tracés voor de aspecten bodem, water, natuur, landschap, archeologie, cultuurhistorie en woon- en leefmilieu.

Geef bij de gevolgen voor het milieu aan in hoeverre de herontwikkeling van de oliewinning strijdig is met het herinrichtingsplan voor Schoonebeek. Geef daarbij aan hoe de milieuwinst van de herinrichting wordt beïnvloed door de herontwikkeling van de oliewinning²⁵. Geef aan met welke maatregelen eventuele negatieve gevolgen voorkomen of gemitigeerd kunnen worden.

Calamiteiten

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu dient in het bijzonder aandacht geschonken te worden aan de consequenties van calamiteiten. Deze calamiteiten kunnen plaatshebben bij zowel installaties als infrastructuren en kunnen directe en indirecte gevolgen hebben voor mens en natuur. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de gevolgen van het verontreinigen van water en bodem bij leidingbreuk, de gevolgen van mogelijke *blow-outs* en het vrijkomen van zuur (H₂S-houdend) gas bij de waterinjectie in uitgeputte gasreservoirs.

---

²⁵ Het herinrichtingsplan voorziet onder andere in boerderijverplaatsing en aanpassingen in het oppervlaktewaterhuishoudingssysteem van het Bargerveen en het Oosteindse Veen. De Landinrichtingscommissie voor de herinrichting van Schoonebeek (reactie 11) wijst erop dat de ontwikkelingsvisie voor het Schoonebeekerdiep tot aanpassing van het landinrichtingsplan kan leiden. Verder wordt aangegeven dat het mogelijk is om voor de herontwikkeling van de oliewinning en de herinrichting gezamenlijk keuzes te maken, in plaats van de plannen parallel te ontwikkelen.

5.1 Bodem en water

Oliewinning

Beschrijf de invloed op de oppervlaktewaterhuishouding van het inrichten en gebruiken van de winningslocaties, de leidingen en eventueel nieuw aan te leggen ontsluitingswegen²⁶.

Waterinjectie

Beschrijf de geologische en geohydrologische situatie bij de uitgeputte gasvelden waar productiewater in wordt geïnjecteerd. Beschrijf de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het formatiewater. Ga in op mogelijk watertransport tussen de diverse geologische formaties via de injectieputten of door ongecontroleerde scheurvorming (*formation fracturing*), al dan niet als gevolg van calamiteiten. Ga in op de kans dat de te injecteren waterstromen in contact komen met de bodem en het grondwater, zowel onder normale bedrijfsomstandigheden als bij calamiteiten.²⁷

Waterwinning

Beschrijf de gevolgen van het wegvallen van de effluentlozingen voor de waterhuishouding en de waterkwaliteit. Beschrijf daartoe de relevante aspecten van de huidige waterhuishouding en -waterkwaliteit in een voldoende groot studiegebied. Beschrijf ook de effecten van maatregelen die genomen (kunnen) worden ter compensatie van het wegvallen van een deel van de effluentlozing van de RWZI²⁸.

5.2 Landschap, archeologie, cultuurhistorie en geomorfologie

Beschrijf de bestaande landschapstructuren en -patronen in het (de) studiegebied(en) zowel visueel-ruimtelijk als wat betreft de functies die worden vervuld in het landschap. Besteed hierbij aandacht aan de cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren zoals Westerse Bos en Padhuis, de Padhuizer es, Katshaarschans en de overgang van het esdorpenlandschap naar het open beekdallandschap met dekzandkopjes van het Schoonebeekerdiep. Beschrijf tevens de archeologisch en/of geomorfologisch waardevolle elementen of structuren in de studiegebieden.

Geef de effecten aan van de voorgenomen herontwikkeling in al haar onderdelen²⁹ op de bovengenoemde structuren, patronen, elementen en functies. Geef aan of de eventuele aantasting van de waarden onomkeerbaar of tijdelijk is. Hierbij is met name aandacht gewenst voor versnippering, barrièrewerking, verrommeling en de mogelijke 'omkeringen' van het landelijk en deels open landschap in een 'industriële' landschap.

Maak de effecten inzichtelijk met behulp van visualisaties. Denkbare visualisatiemethoden zijn *artist's impressions*, fotomontages vanuit verschillende

---

²⁶ In zijn reactie (nr. 16) geeft het Waterschap Velt en Vecht de aandachtspunten van het waterschap voor het MER: watertoets, sanering riooloverstorten, inrichtingsvisie Schoonebeekerdiep, Herinrichting Schoonebeek, Afvalstromen, Waterbeheerplan.

²⁷ De gemeente Tubbergen (reactie 18) wijst erop dat enkele van de (voormalige) gasvelden gelegen zijn in of nabij het grondwaterbeschermingsgebied in de gemeente.

²⁸ De Milieufederatie Drenthe (inspraakreactie 2) schrijft dat de behoefte aan aanvoer van IJsselmeerwater kan toenemen.

²⁹ Representatieve winninglocaties, representatieve delen van de verschillende leidinginfrastructuren, WKC en OBI op de verschillende locaties, een representatieve waterinjectielocatie.

gezichtshoeken en waarnemingsafstanden en – om de cumulatieve effecten van locaties en leidingen te visualiseren – het vogelvluchtperspectief.

5.3 Natuur

In de startnotitie worden verschillende natuurgebieden en gebieden die van betekenis zijn voor flora en fauna genoemd die in of nabij het te herinrichten gebied voor de oliewinning liggen. Ga in op de ecologische netwerken tussen deze (natuur)gebieden. Beschrijf tevens de mogelijke relaties met natuurgebieden en flora en fauna in een bredere omgeving (onder andere op Duits grondgebied). Ga hierbij in op de in het studiegebied voorkomende doelsoorten³⁰ die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en/of alternatieven c.q. varianten. **Zie verder bijlage 5B.** Daarnaast is het te overwegen – maar dit is niet verplicht – om alle informatie die nodig is om voor een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en Faunawet in aanmerking te komen, ook op te nemen in het MER en te laten toetsen door de Commissie³¹.

Geef de effecten aan die de herontwikkeling van de oliewinning zal hebben op de vastgestelde natuur(ontwikkelings)gebieden en de ecologische netwerken tussen deze gebieden. Ingegaan moet onder andere worden op:

- de effecten van mogelijke verandering in de oppervlaktewaterhuishouding (geasfalteerde en eventueel gedraineerde winningslocaties en wegen)
- licht en geluid;
- versnippering door de aanleg van leidingen en wegen;
- effecten van toxische emissies.

Verder moet worden aangegeven of de effecten al of niet tijdelijk van aard zijn.

5.4 Woon- en leefmilieu

Geluid en trillingen

Geef in het MER de bronvermogens van de W/K-kraft-installatie, de centrale behandelingsinstallatie, de installaties op de winningslocaties en de installaties voor de waterinjectie. Geef op kaart de relevante geluidscontouren rond genoemde installaties in stappen van 5 dB(A) met als ondergrens het referentieniveau. Bepaal aan de hand daarvan het aantal gehinderden rond de W/K-installatie en de centrale behandelingsinstallatie, rond de verschillende winningslocaties en rond de waterinjectielocaties per variant.

Geef de equivalente geluidsniveaus (L_{Aeq}) en de piekniveaus in de dag-, avond- en nachtperiode ter hoogte van geluidgevoelige bestemmingen.³² Toets aan de wettelijke grenswaarden.

Besteed afzonderlijk aandacht aan het geluid tijdens de boorfase. Geef aan of er tijdens de boorfase merkbare trillingen zullen zijn en hoe vaak. Ga in op bouwschaderisico's.

Lucht

Geef een overzicht van de emissiebronnen naar de lucht. Geef per bron een overzicht van de aard en de hoeveelheid van luchtverontreinigende stoffen. Besteed in ieder geval aan de emissie van CO₂, NO_x, SO₂, vluchtige organische

³⁰ In het Handboek Natuurdoeltypen; bijlage 3 (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.

³¹ Het ministerie van LNV, directie Noord (reactie 1) constateert dat aandacht voor bodem, water, landschap en natuur in de startnotitie nog ontbreekt en raadt aan om in de m.e.r. te onderzoeken of het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast kunnen worden dat de handelingen die in strijd zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet niet of in mindere mate gepleegd worden.

³² De berekeningen dienen te geschieden conform de Handleiding meten en rekenen industrielawaai, rapport IL-HR-13-01 (1999) uit de ICG-reeks.

stoffen en H₂S. Kwantificeer de emissies van CO₂, NO_x, SO₂ en CO van de WKC en toets deze aan het BEES-A en de EU LCP-richtlijn.³³

Geur

Geef in het MER een overzicht van mogelijke bronnen van geurhinder. Onderbouw dit met casuïstiek van geurhinder in de voorgaande exploitatieperiode van het Schoonebeek-veld.

Licht

Beschrijf eventuele lichthinder bij waterinjectie en oliewinning, zowel tijdens de boorfase als tijdens de winningsfase. Geef de effecten van mogelijkheden om deze lichthinder te beperken.

Verkeer

Geef in het MER een overzicht van de verkeersstromen, met name tijdens de bouw van installaties, de aanleg van pijpleidingen en het boren van putten.

6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER

Voor de overige onderdelen van het MER (vergelijking van alternatieven, leemten in informatie, evaluatieprogramma, vorm en presentatie, en de samenvatting) heeft de Commissie geen richtlijnen naast de wettelijke voorschriften. Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

---

³³ LCP = large combustion plants.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het
milieueffectrapport Herontwikkeling
van het olieveld Schoonebeek

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 8 juni 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

provincie Drenthe

Aan:
de Commissie voor de Milieueffectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Provincie Drenthe Westerveld Assen	Commissie voor de milieueffectrapportage
inbrengdatum: Postbus 122 9400 AC Assen	10 JUNI 2004 1441 - 01 en 02
dossier Telefoon: (0592) 36 55 55 Telefax: (0592) 36 57 77	HL / W.M. / fw

VERZONDEN 09 JUNI 2004

Assen, 8 juni 2004
Ons kenmerk 24/6.21/2004004724
Behandeld door de heer W. Huizing (0592) 36 58 07
Onderwerp: Wet milieubeheer; startnotitie van de Nederlandse Aardolie Maatschappij
BV te Assen inzake de herontwikkeling olieveld Schoonebeek

Geachte commissie,

Hierbij zenden wij u in zesvoud een startnotitie voor een Milieueffectrapport ten behoeve van de Nederlandse Aardolie Maatschappij BV te Assen voor herontwikkeling olieveld Schoonebeek.

Deze startnotitie is op 27 april 2004 bij ons binnengekomen.

Tevens is een kennisgeving bijgevoegd. Korthedshalve verwijzen wij u naar de inhoud van deze stukken.

Wij verzoeken u ons te adviseren over de op te stellen richtlijnen.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

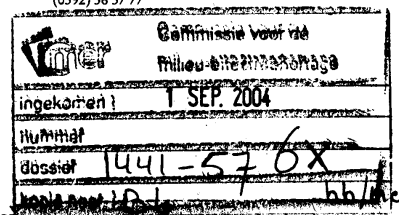

Bijlage(n): *div.*
aw/coll

 , secretaris

 , voorzitter

BIJLAGE 1a

Brief van het bevoegd gezag d.d. 30 augustus 2004 waarin de Commissie opnieuw in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

<i>provincie Drenthe</i>	
<i>Provinciebuis</i> Westerbrink 1 Assen	
Postbus 122 9400 AC Assen	
Telefoon (0592) 36 55 55 Telefax (0592) 36 57 77	
Aan: <i>de Commissie voor de Milieueffectrapportage</i> Postbus 2345 3500 GH UTRECHT	
VERZONDEN 31 AUG. 2004	
Assen, 30 augustus 2004 Ons kenmerk 35/MB/A6/2004007176 Behandeld door de heer W. Huizing (0592) 36 58 07 Onderwerp: Wet milieubeheer; aanvulling startnotitie Milieueffectrapportage(m.e.r.)- project Herontwikkeling olieveld Schoonebeek	
Geachte commissie,	
Hierbij zenden wij u in zesvoud de aanvulling op een op 8 juni 2004 toegezonden startnotitie voor een m.e.r. ten behoeve van de Nederlandse Aardolie Maatschappij BV te Assen betreffende het project Herontwikkeling olieveld Schoonebeek. Deze aanvulling is op 7 juli 2004 bij ons binnengekomen.	
Een kennisgeving is bijgevoegd. Kortheidshalve verwijzen wij u naar de inhoud van deze stukken.	
Wij verzoeken u ons te adviseren over de op te stellen richtlijnen.	
Hoogachtend,	
gedeputeerde staten van Drenthe, namens deze,	
	
M.P. Hall, hoofd van de Productgroep Milieubeheer	
Bijlage(n): hr/coll. 4†	

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 107 d.d. 9 juni 2004

Wet milieubeheer; startnotitie voor een Milieueffectrapport (MER) van de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) te Assen voor de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek

Gedeputeerde staten (GS) van Drenthe maken bekend dat op 27 april 2004 bij hen een startnotitie voor een MER is binnengekomen van de NAM te Assen.

Deze startnotitie vormt het begin van de procedure om te komen tot een MER. Het MER zal in de loop van 2004 worden opgesteld.

Het doel van dit MER is het onderzoeken van de milieugevolgen van de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek.

Naar aanleiding van de startnotitie stellen GS richtlijnen vast voor de inhoud van het op te stellen MER. Over de richtlijnen wordt onder meer advies gevraagd aan de Commissie voor de Milieueffectrapportage. Eenieder kan suggesties voor de richtlijnen inbrengen.

De startnotitie ligt vanaf 10 juni 2004 gedurende de gehele procedure als volgt ter inzage:

- bij de gemeente Coevorden op de Afdeling Bouw en Milieu, locatie Dalen, Hoofdstraat 2 te Dalen: op werkdagen van 08.30 uur tot 12.00 uur en elke donderdagmiddag van 16.00 uur tot 18.00 uur;
- bij de gemeente Emmen op de Afdeling Milieu, Julianastraat 1 te Emmen op werkdagen van 08.30 uur tot 17.00 uur;
- bij de Gemeentewinkel Schoonebeek, Kerkeind 1 te Schoonebeek op maandag- en woensdagmiddag van 13.00 uur tot 16.00 uur en op dinsdag- en donderdagmorgen van 09.00 uur tot 12.00 uur;
- bij de provincie Drenthe, Westerbrink 1 te Assen bij de Stafgroep Communicatie op werkdagen van 08.30 uur tot 17.00 uur.

Tot en met 7 juli 2004 kunnen opmerkingen en suggesties ten behoeve van de op te stellen richtlijnen schriftelijk worden ingediend bij het college van gedeputeerde staten (Postbus 122, 9400 AC Assen).

Voor een toelichting op de startnotitie kan men contact opnemen met de heer W. Huizing van de Productgroep Milieubeheer, telefoonnummer (0592) 36 58 07.

BIJLAGE 2a

Kennisgeving van de startnotitie en de aanvulling daarop in Staatscourant nr. 167 d.d. 1 september 2004

Kennisgeving

Wet milieubeheer; startnotitie met aanvulling voor een milieueffectrapport van de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) te Assen betreffende de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek

Gedeputeerde staten van Drenthe maken bekend, mede namens gedeputeerde staten van de provincie Overijssel en de minister van economische zaken, dat op 27 april 2004 bij hen een startnotitie voor een milieueffectrapport (MER) is binnengekomen van de NAM te Assen. Deze startnotitie vormt het begin van de procedure om te komen tot een MER.

Het doel van dit MER is het onderzoeken van de milieugevolgen van de herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek.

De startnotitie is vanaf 10 juni 2004 ter inzage gelegd in de gemeenten Emmen, Coevorden en Emlichheim, alsmede in het provinciehuis te Assen. Tot 7 juli 2004 bestond de mogelijkheid daarop te reageren.

Onderdeel van het project is het injecteren van productiewater in voormalige gasvelden in de diepe ondergrond in de regio Zuidoost-Drenthe. Inmiddels heeft de NAM te kennen gegeven ook een aantal gasvelden in de provincie Overijssel in het project te betrekken, als mogelijke locaties voor de injectie van productiewater. Het betreft gasvelden in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen en het gebruik van bestaande transportleidingen in de gemeenten Coevorden, Hardenberg en Twenterand.

De NAM heeft vanwege deze uitbreiding van het project de startnotitie aangevuld met de bijlagen 3A en 5. Deze aanvulling is op 7 juli 2004 binnengekomen bij gedeputeerde staten van Drenthe.

De startnotitie met de aanvulling ligt vanaf 6 september 2004 gedurende de gehele procedure als volgt ter inzage:

- bij de gemeente Coevorden op de Afdeling Bouw en Milieu, locatie Dalen, Hoofdstraat 2 te Dalen op werkdagen van 08.30 uur tot 12.00 uur en elke donderdagmiddag van 16.00 uur tot 18.00 uur;

provincie Drenthe

- bij de gemeente Emmen op de Afdeling Milieu, Julianastraat 1 te Emmen op werkdagen van 08.30 uur tot 17.00 uur;
- bij de Gemeentewinkel Schoonebeek, Kerkeind 1 te Schoonebeek op maand- en woensdagmiddag van 13.00 uur tot 16.00 uur en op dinsdag- en donderdagmorgen van 09.00 uur tot 12.00 uur;
- bij de gemeente Dinkelland, Afdeling Bouwen en Milieu, locatie Burgemeester Scholtensplein 1 te Weerselo op werkdagen van 08.30 uur tot 12.30 uur;
- bij de gemeente Tubbergen, Afdeling Publiekszaken, Raadhuisplein 1 te Tubbergen op werkdagen van 08.30 uur tot 12.30 uur en op donderdag ook van 13.30 uur tot 19.30 uur;
- bij de gemeente Twenterand, gemeentehuis, Brinkstraat 3 te Den Ham op werkdagen van 08.30 uur tot 12.30 uur;
- bij de gemeente Hardenberg, loket Bouwen en Wonen, Stephanusplein 1 te Hardenberg op maandag tot en met donderdag van 09.00 uur tot 15.00 uur en op vrijdag van 09.00 uur tot 12.00 uur;
- bij de provincie Overijssel, Luttenbergstraat 2 te Zwolle, Afdeling Bibliotheek op werkdagen van 09.00 uur tot 17.00 uur;
- bij de provincie Drenthe, Westerbrink 1 te Assen bij de Stafgroep Communicatie op werkdagen van 8.30 uur tot 17.00 uur.

Naar aanleiding van de startnotitie stellen gedeputeerde staten van Drenthe en Overijssel, alsmede de minister van economische zaken, richtlijnen vast voor de inhoud van het op te stellen milieueffectrapport. Over de richtlijnen wordt onder meer advies gevraagd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage.

Tot en met 3 oktober 2004 kunnen opmerkingen en suggesties ten behoeve van de op te stellen richtlijnen schriftelijk (Postbus 122, 9400 AC Assen) of per e-mail (merschoonebeek@drenthe.nl) worden ingediend bij het college van gedeputeerde staten van Drenthe. Eerder ingezonden reacties hoeven niet opnieuw te worden ingezonden. Voor een toelichting op de startnotitie kan men contact opnemen met de heer W. Huizing van de Productgroep Milieubeheer, telefoonnummer (0592) 36 58 07.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM)

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Drenthe (coördinerend bevoegd gezag); Minister van Economische Zaken; mogelijk Gedeputeerde Staten van Overijssel

Besluit:

- Wm-vergunningen voor de winning van de olie;
- Wm-vergunning voor de Warmte/Kracht-centrale;
- Wm-vergunning voor de waterinjectie en ontheffing van het Lozingenbesluit

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C17.2 / C18.5 / C22.2 / D18.3 / D22.1 / D24.2

Activiteit: de productie van stoom en de injectie daarvan in de bodem, het winnen en behandelen van de olie, het transporteren van de olie en het injecteren van het vrijkomende water in uit productie genomen aardgasvelden.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 9 juni 2004

kennisgeving aanvulling startnotitie: 1 september 2004

richtlijnenadvies uitgebracht: 5 november 2004

Bijzonderheden:

De oorspronkelijke startnotitie is aangevuld: voor waterinjectie zal naast Drenthe ook worden gekeken naar de mogelijkheden in Overijssel. Het voornemen kent activiteiten in Duitsland (pijpleiding naar Lingen) en grensoverschrijdende effecten.

De hoofdpunten van het advies betreffen:

- de landschappelijke en ecologische effecten dienen voldoende in beeld gebracht te worden;
- waterinjectie dient zodanig uitgebreid te behandeld te worden dat de in het kader van het Landelijke Afvalbeheerplan (LAP) benodigde vergelijking mogelijk is;
- Het MER dient duidelijk te maken welke gevolgen er voor de waterkwaliteit en -kwantiteit in Zuidoost-Drenthe zijn door het wegvallen van een deel van de effluentlozingen van de RWZI Nieuw-Amsterdam;
- Het MER dient voldoende aandacht te besteden aan de gevolgen van calamiteiten, zowel van de installaties als van de infrastructuur, voor mens en natuur.
- een goede samenvatting.

Samenstelling van de werkgroep:

ing. W.G. Been

ir. M.B. Schöne

prof.ir. J.J. van der Vuurst de Vries

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

ir. H.G. de Brabander.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
startnotitie				
1.	20040708	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Directie Regionale Zaken	Groningen	20040719
2.	20040706	Miliefederatie Drenthe	Assen	20040719
3.	20040706	Stichting Milieu Rondonne (SMR)	Emmen	20040719
4.	20040629	J. Pat	Coevorden	20040719
5.	20040707	Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (NLTO, Grondgebruik & Milieu)	Drachten	20040719
6.	20040707	Van Westreenen Adviseurs voor het buitengebied, namens H. Kocks	Lichtenvoorde	20040719
7.	20040707	T.S.Th. de Boer en B.R. Boetje	Zandpol	20040719
8.	20040706	Bezirksregierung Weser-Ems	Oldenburg, Duitsland	20040719
9.	20040707	Landkreis Grafschaft Bentheim, der Oberkreisdirektor	Nordhorn, Duitsland	20040719
10.	20040708	B & W gemeente Emmen	Emmen	20040719
11.	20040707	De Landinrichtingscommissie voor de herinrichting "Schoonebeek"	Assen	20040719
12.	20040708	Landkreis Emsland, der Landrat	Meppen, Duitsland	20040719
13.	20040705	Katshaar Zuivel	Coevorden	20040720
14.	20040719	P. Looij, namens 9 grondeigenaren en Nuon	Veenendaal	20040720
15.	20040707	I.M. Hidding en B.H.I. de Weijer	Stieltjeskanaal	20040720
16.	20040714	R. Schuiling M.Sc., namens het Waterschap Velt en Vecht	Coevorden	20040720
17.	20040719	Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft und Küstenschutz (NLWK), Betriebsstelle Meppen	Meppen, Duitsland	20040728
startnotitie plus aanvulling				
18.	20041001	B&W gemeente Tubbergen	Tubbergen	20041020

BIJLAGE 5A

Gebiedsbescherming op grond van de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn³⁴

Indien er sprake is van ligging in Habitatrictlijn/Vogelrichtlijn-gebied of externe werking, dan dient de informatie voor de volgende stappen in het MER te worden opgenomen.

1. Op grond van welke natuurlijke habitats (bijlage 1 van de Habitatrictlijn), welke beschermde soorten (bijlage 2 Habitatrictlijn) of welke vanwege de Vogelrichtlijn beschermde soorten heeft het gebied zich gekwalificeerd als speciale beschermingszone?
2. Welke significante gevolgen met betrekking tot deze habitats en/of soorten kunnen er optreden ten gevolge van de voorgenomen activiteit afzonderlijk of in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie)?

Passende beoordeling Habitatrictlijngebied en Vogelrichtlijngebied

3. Indien er sprake kan zijn van significante gevolgen, dan dient er een passende beoordeling uitgevoerd te worden door het bevoegd gezag. Er *kan* gekozen worden voor het uitvoeren van de passende beoordeling in het MER. Daarbij komen de volgende aspecten aan bod:
  - zijn er alternatieve oplossingen (met inbegrip van mitigerende maatregelen), waardoor er geen significante gevolgen voor het beschermde gebied optreden?
  - zijn er dwingende redenen van groot openbaar³⁵ belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
  - indien het project toch in of nabij een beschermd gebied moet plaatsvinden en mitigerende maatregelen onvoldoende oplossing zullen bieden voor de mogelijke significante gevolgen, welke compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Eisen aan compensatie op grond van de Habitatrictlijn en Vogelrichtlijn

1. Geen netto verlies aan waarden wat betreft areaal en kwaliteit (kwantitatieve en kwalitatieve eisen). *Dat wil dus zeggen dat de staat van instandhouding van soorten die binnen de kwaliteitsdefinitie vallen na compensatie gelijk dient te zijn aan de situatie voor de ingreep;*
2. Compensatie dient nabij het getroffen gebied plaats te vinden *(of binnen het ecologische netwerk van de soort)* onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat (nabijheidbeginsel);
3. De algehele samenhang van Natura 2000 dient gewaarborgd te worden (instandhoudingdoelstelling): daarom kan er nooit financieel worden gecompenseerd.
4. Zowel feitelijk, financieel als bestuurlijk: compensatie tijdig regelen. *Om dat gedurende de ingreep de kans op overleven vermindert, dient de compensatie voor de ingreep plaats te vinden.*

---

³⁴ Voor een korte toelichting: www.minlnv.nl/natura2000. Voor de gehele tekst en bijlagen zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm.

³⁵ Dwingende redenen van groot openbaar belang (art. 6 Habitatrictlijn) met inbegrip van redenen van sociale of economische aard. Maar in geval van prioritair habitats of prioritair soorten zijn de argumenten beperkt tot die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid, of met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten dan wel, na advies van de Europese Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

BIJLAGE 5B

Soortbescherming

Bestaande situatie en autonome ontwikkeling

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende doelsoorten³⁶ worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven. In sommige situaties kan worden volstaan met een gemotiveerde selectie van de voorkomende doelsoorten. Prioritaire³⁷ en kwalificerende soorten³⁸ moeten deel uitmaken van deze selectie.

Informatie over de doelsoort/kwalificerende soort/prioritaire soort:

- de mate van bescherming (Nederlandse en internationale wet- en regelgeving). *Deze informatie is nodig om indien mogelijk de gevolgen voor de populatie te kunnen toetsen;*
- de mate van bedreiging van de doelsoort in Nederland. Voor het bepalen van de mate van bedreiging wordt gebruik gemaakt van de Rode Lijsten. *Deze informatie is nodig om de ernst van de potentiële gevolgen (voor een populatie) te kunnen bepalen;*
- voor dieren het voorkomen van het aantal individuen/paren per ecologisch netwerk, verdeeld over de deelgebieden. Indien onbekend: de oppervlakte van de leefgebieden van een netwerk;
- voor planten de oppervlakte van de standplaats.

Voor het beschrijven van de autonome ontwikkeling kan voor dieren gebruik worden gemaakt van de verandering van het aantal individuen/paren of de populatiegrootte over de afgelopen jaren (historische trend). Voor planten kan de verandering in standplaatsoppervlakte worden gebruikt.

Milieugevolgen

Voor elke (geselecteerde) doelsoort/kwalificerende soort/prioritaire soort moet worden aangegeven:

voor dieren:

- verandering van het aantal individuen/paren;
- verandering van het oppervlakte van het leefgebied; wanneer relevant per functie aangeven in hoeverre er sprake is van het optreden van ernstige gevolgen; houd rekening met het optreden van cumulatie³⁹.

---

³⁶ In het Handboek Natuurdoeltypen; bijlage 3 (LNV, 2001) staan alle doelsoorten.

³⁷ Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van bepaalde natuurlijke habitats en soorten. Een deel hiervan is aangeduid als prioritaire habitat of soort omdat de EU voor de instandhouding hiervan een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Deze prioritaire typen natuurlijke habitats en soorten zijn respectievelijk in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn met een sterretje (*) gemerkt. Bij mogelijke aantasting hiervan dient ontheffing te worden aangevraagd bij de Europese Commissie. Alle prioritaire soorten zijn ook doelsoort. Voor hele tekst van de Habitatrichtlijn en bijlagen zie: www.europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm

³⁸ Kwalificerende soorten en prioritaire soorten alleen in het geval van Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden.

³⁹ Cumulatie: elke ingreep in een Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijngebied dient in combinatie met andere activiteiten te worden getoetst. Indien hiervan sprake kan zijn dient de initiatiefnemer aan te tonen dat er ook door cumulatie geen significante gevolgen zullen optreden.

voor planten:

- verandering van de standplaatsoppervlakte. Deze wordt bepaald door de abiotische omstandigheden die door het voornemen gewijzigd kunnen worden. Inzicht in deze verandering dient als eerste gegeven te worden;
- in hoeverre er sprake is van het optreden van ernstige gevolgen.

Daarnaast is het te overwegen – maar dit is niet verplicht – om alle informatie die nodig is om voor een ontheffingsaanvraag op grond van de Flora- en faunawet (Ffw) in aanmerking te komen, ook op te nemen in het MER en de aangeleverde informatie op correctheid te laten beoordelen door de Commissie. Indien ontheffing moet worden aangevraagd en er is besloten da dit onderdeel van het MER wordt, dan geldt het volgende: iedere in het plangebied voorkomende beschermde soort moet worden genoemd en per soort moet worden aangegeven wat de gevolgen zullen zijn. In geval van een ontheffingsaanvraag kan er dus niet met doelsoorten of een selectie hiervan worden gewerkt.

1. Welke beschermde planten- en diersoorten op grond van de Ffw komen in en nabij het plangebied voor?
2. Leidt het realiseren van het voornemen tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Ffw betreffende planten en/of dieren?
3. Kan het plan zodanig aangepast worden dat dergelijke verboden handelingen niet worden gepleegd?
4. Is om het plan te kunnen uitvoeren een ontheffing op grond van art. 75 van de Ffw vereist?
5. Ontheffing kan worden verleend, indien:
  - er geen andere bevredigende oplossing bestaat (reëel alternatief) en;
  - sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, en;
  - geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herontwikkeling van het olieveld Schoonebeek**

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) wil het olieveld Schoonebeek met nieuwe technieken weer in gebruik nemen. De herontwikkeling van het olieveld omvat de productie en injectie van stoom, het winnen en behandelen van de olie, het transporteren van de olie naar de raffinaderij in Lingen (Duitsland) en het injecteren van het vrijkomende water in uit productie genomen aardgasvelden in Drenthe en/of Overijssel.

ISBN 90-421-1363-4